

ΟΙ ΖΥΓΙΩΤΑΙ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ*

Ὁ περὶ τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν καὶ γραμματολογίαν τῶν μέσων χρόνων ἀκαμάτως ἀσχολούμενος καὶ πρὸς διαφώτισιν αὐτῶν πολλὰς παρασχὼν ἄχρι τοῦδε ἀξίας λόγου συμβολὰς κ. Σπ. Π. Λάμπρος ἐξέδωκε πρό τινας ἐν τῇ Ε΄ τόμῳ τοῦ *Παρνασσοῦ* καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει περισπούδαστον πραγματείαν περὶ δύο ἐλλήνων περιηγητῶν τοῦ ΙΕ΄ καὶ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, τοῦ Κανανοῦ Λασκάρως καὶ τοῦ Βασιλείου Βατάτζη. Ἰσθῶν ὁ μὲν Βατάτζης, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔλκων τὸ γένος, ἐπαξίευσεν οἷς εἰς Ρωσίαν, ἐν ᾗ ἔτει 1727 ἐπεχείρησε τρίτην μακρὰν περιοδεῖαν εἰς Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην εἰσχωρήσας μέχρι Χίβας, Βουχάρας, Ὑρκανίας, Ἀραλικῆς θαλάσσης καὶ ἄλλων ἐνδοτέρων χωρῶν. Ὁ δὲ Λάσκαρις ὁ Κανανὸς περιήλθεν, ὡς λέγει, γῆν πολλὴν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπεριπάτησε τὴν παράλιον πᾶσαν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ὑπερβορείου Ὠκεανοῦ». Ἐν σημειώσει δ' αὐτοῦ, ἣν ὁ κ. Λάμπρος ἀντέγραψεν ἐκ χειρογράφου τῆς βιενναίας αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, μνημονεύει διὰ βραχέων τῶν βορειοτάτων χωρῶν, ἃς ἐπεσκέφθη, ἦτοι τῆς Νορβηγίας, τῆς Σουηδίας (Σουήτζιας), τῆς Δανίας, τῆς Λιβονίας, τῆς Πρωσσίας (Πουρσίας), τῆς Σθαδουνίας, τῆς Ἰσλανδίας (Ἰσλάντης) καὶ τῆς Ἀγγλίας (Ἐγγλητέρας).

Ὁ κ. Λάμπρος εἰκάζει ὅτι ὁ περιηγητὴς οὗτος εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ Ἰωάννης Κανανός, ὁ γράψας τὴν «Διήγησιν περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγονότος πολέμου» τὴν ἐκδεδομένην ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἱστοριογράφων τῆς Βυζαντίδος. Λίαν δὲ πειστικῶς συνδυάζων διάφορα ἐν τῇ περιηγήσει μνημονευόμενα γεγονότα ἀποδεικνύει ὅτι ἐγράφη αὕτη, ἀρχομένου τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος.

Ἐν τῇ σημειώσει ἐκείνῃ τοῦ Ἑλλήνος περιηγητοῦ ὑπάρχει χωρίον, πολὺ μὲν παρέχον τὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλ' ἅμα καὶ ἀσαφές καὶ ἀόριστον. Ὁ Κανανὸς ποιούμενος μνείαν τῆς πρωτεύουσας τῆς Πρωσσίας πόλεως Τάν-

*) Ἐδημοσιεύθη ἀνωνύμως ἐν τῇ ἐφημερίδι *Αἰῶνι* (Ἀθηνῶν) ἀρ. 3812 τῆς 26^{ης} Μαρτίου 1882.

τζηκ (Danizig) ἐπάγει τ' ἀκόλουθα . «Μετ' αὐτήν ἐστὶν ἡ ἐπαρχία τῆς »Σθαβουνίας, ἣτις ἔχει προκαθεζομένην πόλιν Λουπήκ ὀνομαζομένην. Ἀπ' »αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας ὑπάρχουν οἱ Ζυγιῶται οἱ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· ἐπεὶ »ἔχει ὑπάρχουν πλείστα χωρία, ἅτινα διαλέγονται τὴν γλῶσσαν τῶν Ζυ- »γιωτῶν. Μετ' αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν ὑπάρχει ἡ ἐπαρχία τῆς Δανίας, ἣτις, ἡ »Δανία, ἔχει πόλιν καλουμένην Κουπανάδε.»

Ἀλλὰ τίνες οἱ Ζυγιῶται τῆς Πελοποννήσου καὶ τίς ἡ λαλουμένη ὑπὸ τούτων γλῶσσα ; «Ἡ προχειροτέρα τῶν ἐπερχομένων σκέψεων» λέγει ὁ κ. Λάμπρος, «εἶνε ὅτι τὸ Λουπήκ τοῦ Κανανῶ εἶνε ἡ γερμανικὴ πόλις Lübeck, καίτοι δυσεξοικονόμητος φαίνεται τότε ἡ σχέσις τῆς πόλεως ταύτης πρὸς τὴν Σθαβουνίαν. Ὑποτιθεμένου ὅτι πρόκειται περὶ Lübeck, πειρά- ζεται τις ἴσως νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι παρὰ τῷ Κανανῶ γίνεται λόγος περὶ Σλάβων καὶ τοιαύτη τις περίπου ὑπῆρχεν ἡ γνώμη τοῦ ἐν Βιέννῃ γερμανιστοῦ Haupt, εἰς ὃν εἶχον ἐπιδείξει τοῦτο τὸ χωρίον. Ἀλλὰ, καθ' ὃ ἐξέθηκα ἄλλοτε ἐν τῇ "Ωρεᾷ, νομίζω, ὅτι ἐν τοῖς Ζυγιώταις τούτοις πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν τοὺς Ἀθιγγάνους, τοὺς κατοικοῦντας ἐν Πελοποννήσῳ ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος με- σοῦντος. Ὅτι Ἀθιγγανοὶ κατέκρησαν ἐν Πελοποννήσῳ, ἱκανοὶ τὸν ἀριθμὸν, ἀποδεικνύεται ἔκ τε τῶν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Βενέτου τοποτηρητοῦ Ὁκτα- διανοῦ Buono παραχωρηθέντων προνομίων καὶ τοῦ ἀπαντῶντος ἐνιαχοῦ τῆς Πελοποννήσου ἐνδόξου Γνωστόκαστρου, ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Μά- ζαρι, ἐνθα ἀναφέρονται ὡς κατοικοῦντες τὴν Πελοπόννησον μετὰ ἐξ ἄλλων φυλῶν καὶ Αἰγύπτιοι. Ἐχομεν δὲ καὶ τὴν μαρτυρίαν ρητὰς Γερμανῶν περιηγητῶν τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος μεσοῦντος, εὐρόντων οὐκ ὀλίγους Ἀθιγγάνους, μάλιστα περὶ τὴν Μεθώνην. Ἀλλ' ἴσως ἀντιπαρατηρήσῃ τις ὅτι τὸ ὄνομα Ζυγιῶται εἰς οὐδεμίαν εὐρηταί σχέσιν πρὸς τοὺς Ἀθιγγάνους. Ἀλλ' ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ ἐκ Κολωνίας πατρικίου προσκυνητοῦ Arnold von Harff (1496—1499) εὐρηταί, περὶ Μεθώνης ὄντος τοῦ λόγου, τὸ ἐξῆς χωρίον : «Ἐνταῦθα κατοικοῦσι πολλοὶ πτωχοί, γυμνοὶ ἄνθρωποι, ἐν μικροῖς »καλαμοσκεπάστοις οἰκίσκοις, περὶ τὰς τριακοσίας οἰκογενείας, καλούμενοι »Suyginer, οἱ αὐτοὶ οὕς ἡμεῖς καλοῦμεν ἐθνικοὺς ἐξ Αἰγύπτου, καὶ οἵτινες »περιφέρονται ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις κτλ.» Λέγει δ' ἄλλαχού αὐτοῦ καταγομένους ἐκ χώρας τινὸς Γύπης, οὐ μακρὰν τῆς Μεθώνης ⁽¹⁾, καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα εὐρίσκομεν ἀναφερόμενον ἐν παλαιότεραις ἐκθέσεσι γερμανῶν προσκυνητῶν τοῦ ἁγίου Τάφου, ἐπισκεφθέντων καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἄν μὴ λοιπὸν τὸ ὄνομα Ζυγιῶται εἶναι ἐν τῷ κακογραφημένῳ χειρογράφῳ παρε- φθαρμένον ἐκ τοῦ Γυπιῶται, πάντως ὁμῶς φαίνεται συγγενέστερον πρὸς τὸ Suiginer τοῦ ἐκ Κολωνίας πατρικίου, ἢ ζητακίσωμεν τὸ ἀρχαῖον σίγμα

(1) Ἴσως οὐχὶ ἄσχατον τῇ Γύπῃ τοῦ γερμανοῦ περιηγητοῦ εἶναι τὸ σημερινόν ὄνομα χωρίου τινὸς ἐν τῇ δήμῳ Μεθώνης Διακούπια.

κατὸ τὴν τρεφερὸν πολλὰν Γερμανῶν καὶ ἀναλυσισθῶμεν, ὅτι ὁ γερμανὸς περιηγητὴς ἀντικατέστησε τὴν ἑλληνικὴν κατάληξιν διὰ γερμανικῆς. Τὴν γνώμην μου δὲ ταύτην, ὅτι οἱ Ζυγιῶται τῆς Πελοποννήσου δὲν εἶναι Σλάβοι, ἀλλ' Ἀθίγγανοι πλάνητες, ἐξήνεγκον πρὸς τὸν ἐν Βερολίῳ καθηγητὴν Wattenbach, ἓνα τῶν ἀριστα γνωριζόντων τὴν κατὰ τόπους μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς Γερμανίας, ὅστις μοὶ ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τάδε : «πιστεύω μὲν καὶ ἐγὼ ὅτι ὑπῆρξαν Ἀθίγγανοι, ἀλλὰ μάτην ἀνεζήτησα μνείαν τινὰ Ἀθιγγάνων ἐν χρονικοῖς τῶν γερμανικῶν ἐκείνων τόπων κατὰ τὸν 11^{ον} αἰῶνα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ πάντως δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦτα χωρία, εἶναι δὲ δυνατόν καὶ νὰ περιεπλανήθησάν ποτε ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις ὁμάδες, ὧν δὲν γίνεται μνεία παρὰ ταῖς χρονογράφαις».

Ἡ γνώμη τοῦ κ. Λάμπρου φαίνεται ἡμῖν τὰ μάλιστα παρακεκινδυνευμένη καὶ ἀχροσφαλεστάτη. Ἡ δὲ προχειροτέρα σχέψις, ὅτι οἱ Ζυγιῶται τῆς Πελοποννήσου ἦσαν ἔθνος σλαβικόν, εἶναι πάντως προτιμωτέρα καθ' ἡμᾶς. Φρονοῦμεν δέ, ὅτι τότε μόνον θὰ ἐδύνατο ὁ κ. Λάμπρος νὰ φέρῃ εἰς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης του τὰς ἐτυμολογικὰς εἰκασίας περὶ συγχύσεως τῆς ὀνομασίας τῶν Ζυγιωτῶν πρὸς τοὺς Γυψιῶτας καὶ τοὺς Suyginer, ἀν' ἡ ὀνομασία ἐκείνη ἦτο παντελῶς ἄγνωστος. Ἡ δὲ ἐξέτασις τοῦ Ζυγίου καὶ ὁ Ζυγὸς τοῦ Μελιγχοῦ ἢ τῶν Μελιγκῶν ἀναφέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ παλαιωτέρων χρόνων, πολλῶν πρὶν ἢ κίνησιν μνεία Ἀθιγγάνων ἐν Πελοποννήσῳ. Εἶναι δὲ μείζον τυγχάνειν, ὅτι οἱ Μελιγχοὶ τοῦ ἐν Λακωνίᾳ Ζυγοῦ ἦσαν Σλάβοι, καὶ οὔτε ἄτοπος οὔτε ἀπίθανος εἶναι ἡ ὑπόθεσις, ὅτι καὶ μετὰ τὰς ἡττας, ἃς ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐπιδρομῶν, τὴν παρέμεινεν ἱκανὸς ἀριθμὸς αὐτῶν, ὅπως ζῶσι καθ' ὁμάδας διακεκριμέναι ἀπὸ τῶν ἄλλων κατοίκων, ἰδίαν ἐχούσας γλῶσσαν καὶ τρόπον βίου. Ἡ δὲ ὀνομασία Γυψιόκαστρον, ἡ ἀποδιδομένη εἰς δύο ἢ τρία ἴσως παλαιὰ φρούρια ἐν Πελοποννήσῳ, αὐδὲν ἐπίσης ἀποδεικνύει, διότι ἡ ὀνομασία αὕτη ἀπαντᾷ συχνότερον καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς Ἑλλάδος, ὅπου οὐδέποτε ἐγκατέστησαν Ἀθίγγανοι, ἐξ ἄλλων προελθοῦσα λόγων· ὥς οὐδεὶς ἐπίσης δύναται σπουδάζων νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἡ ὀνομασία Ὀβριόκαστρο ἢ Ἑβραιόκαστρο πλείστοιν ὅσων ἐρεπίπων ἐν Ἑλλάδι τεκμηριοῖ τὴν ἐποίκησιν Ἑβραίων. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ οὐχὶ ἀπροσδιόνυσον θεωροῦμεν τὴν ἐπανόρθωσιν παραπλησίῳ λάθους, εἰς ὃ ὑπέπεσεν ὁ κ. Λάμπρος ἐν τῇ ἀρτίως ἐκδοθείσῃ περισπυδᾶστί αὐτοῦ συλλογῇ «Κερκυραϊκῶν ἀνεκδότων». Ἀναφέρων τὸ δημῶδες ᾄσμα τοῦ Μάη, ὅπερ ἔφαλλον καὶ οἱ ἐν Κερκύρᾳ Ἀθίγγανοι ἐπισκεπτόμενοι τὸν τιμαρισχόν, ἀναγνωρίζει ἐν αὐτῷ : «τινὰ τεκμήρια τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔρχεν ἐπὶ τὴν τέλεσιν τῆς ἐορτῆς ἢ παραδοχῇ τοῦ ἐθίμου, σκοποῦσα τὸν στενώτερον σύνδεσμον τῶν σχέσεων τῶν Ἀθιγγάνων πρὸς τὸν βαρόνον αὐτῶν. Τοιαύτην δὲ θεωρῶ», λέγει, «τὴν πρὸς τὸν αὐθέντην, τὴν κυρὰν καὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ ἀποστrophὴν καὶ τὴν μετὰ κολακείας θωπείαν τοῦ στίχου :

ὅστις ὑπεμφαίνει ἴσως τὴν σχέσιν τοῦ βαρόνου πρὸς τὰ τοῦ ἐν Κερκυρακώπο
τελεῖς καὶ τὴν ἐπικυρίαρχον Βενετίαν. Τὸ ἄσμα τοῦτο τοῦ Μάη ψάλλεται
καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὥς δὲν ἀγνοεῖ ὁ κ. Λάμπρος. (Βλ. Passow,
Carmina popularia ἀρ. 310). αἱ δὲ εὐχαὶ πρὸς τὸν αὐθέντην καὶ τὴν
κυράν εἰσι κοινοὶ τόποι ἐπαναλαμβανόμενοι ἐν πᾶσι τοῖς ᾄσμασι, τοῖς ψαλλο-
μένοις ἰδίως κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου.
Ἰδοὺ μάλιστα μία τούτων, ἐν ᾗ αἱ πρὸς τὸν αὐθέντην κολακεῖαι εἶναι ὑπερ-
βολικώτεραι ἢ ἐν τῇ ἀθιγγανικῇ κατὰ τὸν κ. Λάμπρον εὐχῇ:

Ἀφέντ' ἀφέντ' ὁλάφεντε, ἀφέντη φημισμένα, τὰς γὰρ τοὺς ποτὶς ῥόγῃ

ῥ' εἰς τὴν ἐσνιταῖα καὶ ῥ' εἰς τὴν Φραγκιά, ῥ' εἰς τὸν κόσμον ἐκκουσμένα

Ἀφέντη μ', ῥήγῃ γὰρ σὲ διῶ ἡ μπαίλο ῥ' εἰς τὴν Πόλιν,

καὶ βασιλεῖα ῥ' εἰς τὸν τόπον σου γὰρ σὲ τιμῆσουσ' ὅλοι!

Προχωρῶν δὲ ὁ κ. Λάμπρος θεωρεῖ ὡς σχετικὸν πρὸς τοὺς Ἀθιγγάνους
καὶ ἕτερον στίχον τοῦ κερκυραϊκοῦ ᾄσματος, τὸν ἐπόμενον:

καὶ ἂν ἔχης καὶ γλυκὸ κρασί, φέρε γὰρ μὲς κεράσις

«ὅστις ἴσως ἀναφέρεται,» λέγει, «εἰς τὴν συνήθειαν τῆς 2 Μαΐου ἐκάστου
ἔτους γινομένης ἐστιάσεως τῶν Ἀθιγγάνων πρὸς τὸν βαρόνον.» Ἀλλὰ δὲν
εἶναι δὲ τὸσσι ἀσύνηθες τὸ νὰ ζητῶσιν ἐμπόριον γὰρ τῷ κρασί οἱ ἄδοντες
τὰς ἐορτάσιν ᾄσματα, ὥστε νὰ παρίσταται καὶ τοῖς τοῖς ἐορταῖς ἐν
κόσμῳ τοῦ Ἁγ. Βασίλει, ἐν Κερκυρακῇ ψαλλόμενον, καταγγέλει οὕτω:

Κι' ἂν ἔχης καὶ γλυκὸ κρασί σταθὲν ἐν τῷ ποταμῷ.

καὶ ἕτερον θεσσαλικόν:

κι' αὐτὰ τὰ κοσκινίσματα κέρνα τὰ παλληκάρια,

κέρνα τ', ἀφέντη, μ' κέρνα τα.

καὶ δὲν εἶναι βεβαίως καινοφανὴς καὶ πρωτάκουστος ἡ τοιαύτη αἰτισις,
διότι καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἀκόμη χρόνους οἱ χελιδονίσται ἐζητοῦν
ἄδοντες πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ οἴνου δέπαστρον διὰ τὸν κόπον των.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παρόδῳ. Περὶ δὲ τῶν Ζυγιωτῶν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν
λογίων ἔγραψέ τινα μόνος ὁ κ. Σάθας ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν *Μνημείων*
ἐλληνικῆς ἱστορίας. Οὗτος πολέμων τὴν γνώμην τοῦ κ. Λάμπρου γράφει
τὰ ἐξῆς: «Καίτοι ὁ Κανανὸς Λάσκαρις φαίνεται συγγραφεὺς ἐλαφρὸς, δὲν
δυνάμεθα ὁμῶς νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρξε τοσοῦτον ἀπλοῦς, ὥστε νὰ ἐκλάβῃ
τὴν γλῶσσαν τῶν Μανιατῶν ἢ τῶν Τσακῶνων ὡς διάλεκτον, ἣν ὠμίλου
κατὰ τοὺς χρόνους, ἐν αἷς ἐζη, οἱ Γερμανοὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Βαλτικῆς θαλάσ-
σης, ἦτοι οἱ τοῦ Λύδεκ. Εἶναι δὲ πιθανόν, ὅτι ἐκ τῶν ξένων τιμαριούχων,
τῶν κατασχόντων ἐπὶ χρόνον τινὰ μικρὰ φρούρια ἐν Λακωνίᾳ, εὗρέ τις τὸ
συμφέρον νὰ ἐγκαταστήσῃ αὐτόθι σταθμὸν γερμανῶν στρατιωτῶν. Πράγματι
δὲ εἰς τῶν ἀνωνύμων βαρῶνων τῆς Λακωνίας φέρει τὸ ὄνομα Ἀλαμάννος,
μαρτυροῦν τὴν γερμανικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν· τὸ δὲ φρούριον τοῦ ἁγίου Ἡ-

λία ἐπὶ τοῦ Ταυγέτου ἀνῆκεν αὐτῷ. Τῷ 1423 ἡ χήρα τοῦ Ἀλαμάννου τοῦ-
του ὑπανδρεύθη εἰς δεύτερον γάμον τὸν Ἀδὰμ Melpignano βαρῶνα τῶν
Μύλων, φρουρίου κειμένου οὐ μακρὰν τῆς Καλαμάτας¹⁾ (*Hopf, Chroniques
grecoromanes* σ. 472, XIII.) Ἡ δὲ εἰκασία περὶ γερμανικῆς ἀποικίας ἐν
τῇ Πελοποννήσῳ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ διὰ τῶν δύο ἐξῆς γεγονότων· ὅτι
σήμερον ἐτι ἀπαντῶσιν ἐν Μάνῃ οἰκογένειαι φέρουσαι τὸ ὄνομα Ντουδε-
σκέας (Tudesque), καὶ ὅτι μεγάλη κώμη 342 κατοίκων, ἀνήκουσα εἰς
τὸν δῆμον Τροπαίων τῆς ἐπαρχίας Γόρτυνος, ὀνομάζεται Βρετεμποῦργον²⁾,
τοῦθ' ὅπερ ἔχει γερμανικὴν τὴν ἀρχήν».

Πρὸς ταῦτα ὀρθῶς ἀντιπαρατηρεῖ ὁ κ. Λάμπρος τὰ ἐπόμενα : « Χωρὶς
νὰ θελήσω νὰ διαμφισβητήσω ἐν γένει τὴν ὑπαρξίν γερμανικοῦ τινος στρα-
τιωτικοῦ σταθμοῦ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει θεωρῶ ἀπί-
θανον τὴν συσχέτισιν τῶν Ζυγιωτῶν τοῦ Κανανοῦ μετὰ τῶν Γερμανῶν ἐν γέ-
νει διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ βυζαντινὸς περιηγητής, περιοδεύσας, ἂν μὴ ὅλην
τὴν Γερμανίαν, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὴν Πρωσίαν, ἧς ρητῶς ποιεῖται μνείαν
πρὸ τῆς ἀμφισβητουμένης Σθαβουρίας, ἐν ἣ τὸ Λουπήκ, θὰ ἦτο παράδοξον
νὰ μὴ κάμῃ λόγον περὶ Γερμανῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, εὐθὺς ὡς
ἐποίησατο μνείαν τῆς Πρωσίας. Ἀνὰ μέλαν ἀπλῶς ν' ἀναφέρῃ, ὅτι οἱ Ζυ-
γιῶται εἰσὶν Ἕλληνες καὶ ὅτι ἐπερίμενε νὰ τὸ εἴπῃ ἅμα τῇ
ἐκείνῃ τοῦ εἰς Λουπήκ ; » *Περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ κ. Λάμπρου, θέλων ν' ἀνατρέξῃ*
τὴν γνώμην ὅτι οἱ Ζυγιῶται εἰσὶν οἱ κάτοικοι τοῦ λακωνικοῦ Ζυγοῦ καὶ ἀ-
ποφαινόμενος ὅτι ἡ λέξις Ζυγός δὲν εἶναι « χαρακτηριστικὸν μόνον ὠρισμένων
τόπων, ἀλλὰ σημαίνει καθόλου τοὺς κατοίκους τῶν Ζυγῶν, ἥτοι τῶν ὀρέων,
ἐφ' ὧν χωρίζονται τὰ ὕδατα (Wasserscheide) ἢ ἄλλως τῶν στενῶν ³⁾ ». *Οὐχὶ σπανίως, ἔνεκα στείρωσεως ἰσως τοῦ πλαστικοῦ πνεύματος ἐν τῇ νεοε-*
λληνικῇ γλώσσῃ καὶ λήθης τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων, ὀνόματα προσηγορικὰ
μεταπίπτουσιν εἰς κύρια καὶ ἐντεῦθεν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ὀνόματα ὠρισμένων
τόπων, χωρίων, ὀρέων, ποταμῶν κλπ., ὡς τὰ ἐξῆς : Κάστρο, Καστρί, Χώρα,
Νησί, Στενό, Λαγκάδα, Ποτάμι, Ξερίλας, Βάλτος καὶ ἀνάρριθμα ἄλλα· εἰς
τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται καὶ ὁ Ζυγός τοῦ Μελιγχοῦ ἐν Μάνῃ.

Οἱ κάτοικοι μέχρι τοῦ νῦν καλοῦνται Ζυγιῶται, κατὰ τὴν ἐπὶ Καποδι-
στρίου διοικητικὴν διαίρεσιν τοῦ Κράτους ὑπῆρχεν ἐπαρχία Ζυγοῦ, περιλαμ-
βάνουσα τὸν δῆμον Λεύκτρου καὶ τινὰ χωρία πλησίον δῆμων ἐν τῇ νῦν ἐπαρ-
χίᾳ Οἰτύλου, ἐν δὲ τῇ πρώτῃ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῇ συνελεύσει παρεκάθηντο

(1) Οἱ Μύλοι κεῖνται ἐν τῷ δήμῳ Ἀδίας, παρὰ τὸ λακωνικόν Ἀλμυρόν, οὐ μακρὰν
τῆς Καλαμάτας.

(2) Ἀκριδέστερον Βρετεμποῦγα.

(3) Ζυγός δὲν λέγεται τὸ μέρος, ὅπου χωρίζονται τὰ ὕδατα, ἀλλὰ τὸ μέρος, ὅπου ἐνοῦν-
ται βουνά, ὁ αὐτὴν ὅρος (γαλλ. col ή ro. i).

καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ζυγοῦ τοῦ Μελιγκοῦ. Συμειωτέον δ' ὅτι οὐδὲν ἄλλο μέρος ἐν Πελοποννήσῳ καλεῖται Ζυγός.

Καταλήγων τὸν περὶ Κανανοῦ λόγον ὁ κ. Λάμπρος ἐκφράζει τὴν ὑπόνοιαν μὴ Σθαδουνίαν ἐννοεῖ τὴν Ἑσθονίαν ὁ περιηγητής, ὑπὸ δὲ τὸ τοῦ χειρογράφου Λουπήκ ὑπόκειται παρεφθαρμένον τὸ ὄνομα τῆς κουρλανδικῆς πόλεως Libau.

Ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος περιηγητοῦ γραφόμενα περὶ τῆς θέσεως τῆς Σθαδουνίας καὶ τῆς Λουπήκ καὶ περὶ τῆς γλώσσης τῶν παρὰ τὴν πόλιν ταύτην οἰκούντων, ἀφ' ὧν κατὰ τὸν Κανανὸν κατάγονται οἱ Ζυγιῶται τῆς Πελοποννήσου, δὲν παρήλθον ἀπαρατήρητα ἐν Γερμανίᾳ καὶ κατέστησαν θέμα ἀνεξάντλητον συζητήσεων· πολλαὶ δὲ καὶ διάφοροι γνῶμαι περὶ τούτου ἐδημοσιεύθησαν ἐν ταῖς στήλαις ἰδίως τῆς βερολινείου Vossischen Zeitung. Ὁ πρῶτος περὶ τοῦ γεωγραφικοῦ τούτου ζητήματος γράψας θεωρεῖ ἀβάσιμον ὅλως τὴν εἰκασίαν τοῦ κ. Λάμπρου, ὅτι Σθαδουνίαν ἐννοεῖ ὁ Κανανὸς τὴν Ἑσθονίαν, Λουπήκ δὲ τὴν κουρλανδικὴν πόλιν Libau. «Διότι πῶς εἶναι δυνατόν,» λέγει, «ὁ ναυτίλος, ὁ ἀκριδῶς ἀκολουθῶν τὴν γεωγραφικὴν σειρὰν τῶν τόπων, οὕς ἀναφέρει, ἀφ' οὗ ἐποικίσθητο προηγουμένως μνεῖαν τῆς Ρίγας καὶ τῆς Ρεδάλ καὶ εἰτα προεχώρησεν εἰς Λάντσικ, νὰ ἐπιστραφῇ αἰφνης εἰς Libau καὶ κατόπιν δι' ἀποτόμην ἐξήματος νὰ μεταπηδήσῃ εἰς Κανανόν;» Ἀλλ' οὐδὲ τὰ περὶ Ἀθιγγάνων νομίζει ὀρθά, διότι πρέπει τότε ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ὁλόκληρα χωρία παρὰ τὴν Lübeck κατοκοῦντο ὑπὸ Ἀθιγγάνων· ἐκφέρει δὲ τὴν γνώμην, ὅτι οἱ Ζυγιῶται ἦσαν σλαβικὸν ἔθνος, καίτοι δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένον ἐπίσης ἂν περὶ τὸ Lübeck ὑπῆρχον Σλάβοι· ἀλλὰ τοῦτο θεωρεῖ μᾶλλον πιθανόν καὶ τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ εὐχερεστέραν. Ἐν ἄλλῳ φύλλῳ τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος ἀναιρεῖ ἕτερος τὴν παρατήρησιν ἐνὸς ἐκ Liegnitz, ὅτι Σθαδουνία ἴσως εἶναι τὸ ἐν Μεκκλεμβούργῳ St. -venhage, ἀντιπαρατηρῶν ὅτι τοῦτο ἀπέχει πολὺ τῆς Lübeck, ἐν ᾧ ὁ Κανανὸς ὁμιλεῖ περὶ τῶν πέριξ τῆς πόλεως ταύτης χωρίων. Ἐπίσης δὲν θεωρεῖ ἐπαρκῶς ἀποδεδειγμένον τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ ἐκ Ποτσδάμης καθηγητοῦ Graser, ὅτι περὶ τὴν Lübeck θὰ κατῴκει φυλὴ τις Βένδων, Σταδόων ἢ Σταδούνων καλουμένων. Καὶ ὁμολογεῖ μὲν ὅτι σλαβικὸν θὰ ἦτο τὸ ὑπὸ τοῦ Κανανοῦ ἀναφερόμενον ἔθνος, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ Lübeck ἐκαλεῖτο προάστειον τῆς βενδικῆς ἐποικίσεως· ἀλλὰ παρατηρεῖ ὅτι πρὸς ὀριστικὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος ἀπαιτοῦνται ἀκριδέστεραι καὶ θετικώτεραι ἀποδείξεις, διότι εἰναι γνωστὸν ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη τῆς Lübeck ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ παλαιότερων γεγονότων, ἐν ᾧ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' οἱ Σλάβοι εἶχον ἐξωσθῇ ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης ἢ ἀπορροφηθῇ ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ στοιχείου.

Ἄλλος Γερμανός, ὁ καθηγητής P. Kassel, ἐκφέρει γνώμην ὁμοίαν τῇ τοῦ κ. Σάθα καίπερ ἄγνωσιν ταύτην. Ἡ λέξις Σθαδουνία οὐδεμίαν κατ'

αὐτὸν ἔχει σχέσιν πρὸς τοὺς Σλάβους, τὰ δὲ παραπλήσια τόπικα ὀνόματα Stavenhagen, Stavenow. Slaven, Staunnen κλπ., τ' ἀπαντῶντα ἐν Μεκκλεμβούργῳ, "Ολσταῖν καὶ "Ολδεμβούργῳ, ἐτυμολογοῦνται οὐχὶ ἐκ τῆς σλαβικῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς γερμανικῆς γλώσσης· εἰκάζει δ' ὅτι ἴσως μισθοφόροι τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐκ βορείου Γερμανίας ἐπώκησαν εἰς Πελοπόννησον καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ Ζυγιῶται· προστίθῃσι δ' εἰς ταῦτα καὶ τολμηροτάτην ἐτυμολογίαν τῆς ὀνομασίας τῶν Τσακώνων, ἣτις φρονεῖ ὅτι εἶναι ἐπίσης γερμανικὴ (Τσάκωνες — Sacoies ἢ Saxones) ἀποφαινόμενος ὅτι οἱ Τσάκωνες εἶναι σαξονικῆς φυλῆς.

Τὰς εἰκασίας τοῦ Kassel ἀναιρεῖ ἐπιτυχῶς ἀνώνυμός τις ἐν τῇ Vossischen Zeitung, ὅστις ἀναφέρει ὅτι βεβαιότατον καὶ ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως εἶναι, ὅτι πρὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος πᾶσα ἡ περὶ τὴν Lübeck χώρα ἦν ἐσλαβωμένη, κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα διετῆρει τὴν ὀνομασίαν προάστειον τῆς βενδικῆς ἐποικίσεως· οὐδόλως δ' ἀπίθανον θεωρεῖ, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους περὶ τὴν Λυδέκαν χωρία κατοικοῦντο ὑπὸ Σλάβων, ὑποτελῶν ἢ καὶ δουλοπαροίκων τῶν Γερμανῶν τῆς πόλεως ἐκείνης. Προστίθῃσι δὲ ὅτι οἱ Ζυγιῶται τῆς Πελοποννήσου θὰ ἦσαν ἀναμφιδόλως ἀρκούντως πολυάριθμοι, ἅφ' οὗ ἡδυνήθησαν μεθ' ὅλην τὴν ἐπιβουλὴν τῶν παροίκων νὰ διατηρήσωσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν εἰκάζει δὲ προσέτι ὅτι θὰ ἦσαν οἱ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἀναφερόμενοι Σλάβοι Μετάνοι καὶ οὐχὶ γερμανοὶ μισθοφόροι τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ὥς φρονεῖ ὁ Kassel, διότι τοιοῦτους μισθοφόρους γνωρίζομεν μόνους τοὺς Βαραγγίους, οἵτινες δὲν ἦσαν Γερμανοί, ἀλλ' ἐστρατολογοῦντο οἱ πλείστοι ἐκ τῆς Ἀγγλίας, τῆς Σκωτίας καὶ τῶν σκανδιναυϊκῶν χωρῶν, θησαυρίζοντες δ' ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπέστρεφον συνήθως εἰς τὴν πατρίδα των, μὴ παραμένοντες ἐν Ἑλλάδι.

Εἰς τὴν τοιαύτην πληθὺν τῶν εἰκασιῶν προστίθεται καὶ ἑτέρα, τοῦ κ. L. Alfieri, ὅστις στηριζόμενος εἰς τὴν μαρτυρίαν δύο συγγραφέων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' γνωματεύει ὅτι ἡ Σθαβουνία τοῦ Κανανοῦ εἶναι ἡ λιθουανικὴ ἐπαρχία τῆς σημερινῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας, τὴν δὲ πόλιν Λουπὴν ταυτίζει τῇ Labian, πόλει εὐλιμένῳ, κειμένη ἐν Σκαλαβωνίᾳ, ὥς ἀπεκαλεῖτο παλαιότερον ἡ Λιθουανία. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἀνώνυμος τῆς Vossischen Zeitung ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 129 φύλλῳ τῆς 17 Μαρτίου παρατηρεῖ εὐλόγως, ὅτι καὶ πάλιν ταρασσεται οὕτως ἡ σειρά τῶν πόλεων, ὥς ἐπεσκέφθη ὁ Κανανός, καὶ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς τηλικαύτην βαρβαρότητα διετέλει ἡ Λιθουανία, ὥστε ὅλως ἀπίθανον θὰ ἦτο ἂν παρεδεχόμεθα ὅτι εἶχε καὶ λιμένα. Προστίθῃσι δὲ ὅτι ὁ ἀρχαιότερος τύπος τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως Lübeck ἦτο Linbik καὶ Lubik, ὥς φέρεται ἐν γεωγραφικῷ πίνακι συνταχθέντι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ερρίκου τοῦ Β'. Ὅστε οὐδεμίαν ὑπολείπεται ἀμφιδολίαν ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Κανανοῦ ἀναφερομένη Λουπὴν.

Ἐνδιετρίψαμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν πρὸς διαλεύκανσιν τοῦ χωρίου ἐκείνου τοῦ Ἑλληνος περιγρητοῦ ἐξενεχθεισῶν γνώμων, διότι ἡ ἐξακρίδωσις τῆς θέσεως τῆς πόλεως Λουπῆκ ἐνδιαφέρει ἡμᾶς, καθ' ὅσον συντελεῖ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος: ὁποῖον ἔθνος κατῴκει τὸν ἐν Πελοποννήσῳ Ζυγὸν κατὰ τὴν ΙΔ' πρὸς τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲ μετὰ πιθανότητος συνάγεται, νομίζομεν, ὅτι οἱ Ζυγιῶται τῆς Πελοποννήσου ἦσαν Σλάβοι, λείψανα τῶν Μελιγκῶν, παραμείναντα ἐν τῇ χώρᾳ καὶ μετὰ τὴν φραγκικὴν κατάκτησιν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ